אוהב ישראל — ואתחנן

ואתחנן אל ה' וגו'. תנחומא הה"ד תחנונים ידבר רש זה משה רבינו שבא לבקש מתנת חנם. ועשיר יענה עזות. זה עשירו של עולם שהשיב לו רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה והוא תמוה. מה הי' קשה לו להמדרש. ומאי בעי בדרשה זו: אך נראה דשורש הדבר הוא כך שעיקר בריאת האדם אשר נשלח ממקום עליון. דהנשמה היתה חקוקה וחצובה בכסא כבודו ית' מקור הקדושה וטוב האמיתי ובאתה לזה העולם המעשה עולם השפל והתחתון כדי ליתן נ"ר ותענוג להבורא ית' ויתּ' וזהו התענוג כשהאדם עובד ומשמש לשמו ית' בתורה ובמצות לשמה ומאיר אור נשמתו באור התורה. ומקשר הג' קיטרין אשר ניתן בהאדם והם נרו"נ ומקשר זה בזה ומאיר אותם באור התורה והמצות. ומדבק א"ע אל הטוב והמקור אשר שם הוא הנעימות והעריבות ומכניע הרע ומשעבדו תחת הטוב. ושואב כל הטוב שיש בעולם בד' כנפות הארץ ומדביקם אל השורש והמקור. ומאיר המקורות עילאין באור הפשוט של א"ס ב"ה וב"ש ובזה נתרבה תענוג ושפע בכל העולמות. כשאדם עובד כל ימיו להיות מרגיש נעימות הטוב הצפון ולהיות מואס ברע ובוחר בטוב. ולקבץ את כל חלקי הטוב אשר הם נפוצים ושלטו בהם ידי זרים והם בשפלות והאדם הצדיק בעבודתו ובעסקו בתורתו לשמה נעשה כאבן השואב ושואב אליו כל חלקי הטוב וכל הנ"ק אשר המה מפוזרים בהחיצונים ואז נתרומם אותו ניצוץ הק' מבחי' התחתונה ומנשא א"ע אל מקור הטוב והרי הוא כיוצא מהשבי ומבית האסורין. אשר היו עד הנה הנ"ק סגורים וכלואים במקום רע ושפלות וכשיש עלייה לחלק הטוב אז מאוד נתגבר התשוקה לעלות אל המקור ולדבק אל השורש הטוב. ולהרגיש נעימות ומתיקות של ההארה הבאה מא"ס ב"ה. וכשהאדם פועל זה העליה לנ"ק הנ"ל. ואז כשהנ"ק מרגישין הנועם עליון אז הם נותנין הודיה ושבח לאלהי עולם וכל חלקי הטוב היוצאים מן הרע מודים ומשבחים שאין טוב ונאה כמו קדושת שמו ית' והארה של א"ס ב"ה. אשר הוא ממלא כל עלמין ומחי' את כולם ועי"ז נתרבה התענוג אצלו ית'. כשרואה שנתעלה הטוב וחלקי הקדושה שהיו ביד צר והאדם הצדיק ע"י עבודתו ואור תורתו ונשמתו מחזיר כל הנ"ק לשורשם הטוב ועבור תענוג זה שרצה מלכו של עולם לקבל שיעשועים מהנבראים שע"י עבודת הכנ"י יחזירו הכל להשורש והמקור עבור זה האצי"ל ובר"א ויצ"ר ועש"ה כל העולמות ונתן לנותורה ומצות שרצה לזכות את ישראל שיוכלו ע"י אור התורה והמצות אשר יעשו בהתלהבות לשמה מחמת אהבתו ויראתו ית'. אשר עי"ז יאירו נשמתם בשרשי הקדושה ויתעלו ויתנשאו כל ענפי הקדושה. וכל הנ"ק מבירא עמיקתא להיות עולה ויושב בראש אלוה ולעשות ממנו כתר ר"ל מתענוג זה הנתרבה ע"י עלייה זו. פעולת הצדיק להעלות הנ"ק נתרבה בחי' הו"ד בעולם שבא ממנו הודי' על הגאולה שהי' להם. ויודו לה' כי טוב. ועי"ז נתפאר שמו ית' ונעשה ממנו כתר ועטרה. וזהו שהקב"ה יושב וקושר כתרים להאותיות וכ"ז עושה הקב"ה מחלקי הקדושה והטוב אשר הם כשבוים ביד צר והצדיק ע"י העובדות שלו ואור תורתו מאיר הכל ומחזיר הקדושה וחלקי טוב למעלה. ומזה ההתנשאות והתשוקה אשר חלקי הטוב עולים אז הם פורחים לעילא לעילא להיות עטרה בראש צדיק שמזה נעשה כתר והוא גבוה מאותיות התורה אשר הם חיות העולמות ומזה העליה של חלקי הטוב היוצאים מהרע נעשה תגים וכתרים שהוא למעלה מן העולמות (אולי צ"ל האותיות) שנדבקו במקור הנועם העליון. וזהו בחי' התגי"ן שצריך לתייג אותיות התורה שהם שעטנ"ז ג"ץ. שהוא אותיות שט"ן ע"ז כלומר כשהצדיק משבר העוז והתוקף של הרע ולוקח ושואב החיות ממנו ומחזירו אל מקור הטוב והקדושה אז נעשה ממנו כתר ות"ג למעלה מאותיות התורה. והנה כבר מבואר אצלינו למעלה כמה פעמים שיש ב' מיני התנהגות. א'. הנהגת הוי"ה המהוה את העולמות ומחי' אותם. ויש הנהגה אחרת למעלה מן העולמות שהוא מקור ושורש הנהגה אשר לפעמים העולמות מתנהגים ע"י נועם עליון מקור הטוב אשר משם בא שפע להאדם בלי שום שיעור ומדה וגבול. לא מחמת איזה גמול ותשלום שכר זולת מדרכי החסד והטוב. הפשוט הבא מאמיתית עצמותו ית"ש. והוא המדה הנק' חנון שהוא בחי' מתנת חנם. והנה משרע"ה הי' מקור ושורש וכללות הקדושה והטוב כמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא ויראה ואהבה היה בעיניו כמילתא זוטרתא ולא עלתה על דעתו כלל שעבור עבודת האדם לשמו ית' יקבל שכר. ולגבי משה היה די לתשלום שכר עשיית המצוה גופה ולימוד התורה. כי אהבתו ויראתו לשמו ית'. היה בלי שיעור וערך בתמימות גדול ואם הש"י משפיע להאדם איזה שפע טוב הוא רק בדרך מתנת חנם הבא מהנהגה עליונה. לכך משרע"ה כשהתפלל הרבה והפציר בתפלות כמנין ואתחנ"ן עד שגרם בתפילתו לעורר אצלו ית' המדה של חנון הנק' מתנת חנם ואז התחיל לבקש אעברה נא וארא ורצה משה לכנוס לא"י וזהו שאמר המדרש תחנונים ידבר רש. זה משה שבא במתנת חנם. ר"ל דכוונת משה הי' שיתנהגו העולמות תמיד ע"י הנהגה העליונה של מתנת חנם דבאמת אם הי' משה רבינו ע"ה בא לא"י אז הי' נתבטל הרע מיד מהעולם והי' מקבץ ושואב אליו מיד בלי שום עבודה כלל כל החלקי טוב וכל הנ"ק. ואז היה בטל זה התענוג מהש"י אשר בא ע"י עבודת ב"א. אשר הם מטריחים ומייגעים א"ע לאסוף נדחים מד' כנפות הארץ ע"י אור התורה והמצות. וע"י היסורין והגלות. ומזה בא תענוג גדול ושעשועים הרבה לשמו ית' ומשרע"ה היה שונא מאוד הרע והי' רצונו להעבירו מן העולם ואי בשביל שיתבטל עבודה זו מב"א ועבור מה יקבלו שפע וחיות. לזה רצה משרע"ה לעורר המדה ובחי' של מתנת חנם שהעולם יתנהג ע"י מדה ובחי' זו ובאמת יקבלו שכר בחנם מגודל רחמיו הפשוטים: אמנם דעת ורצון הבורא ב"ה וב"ש עשירו של עולם לא כן ידמה ולא חפץ בזה. אלא רק אדרבה רוצה בעבודת האדם שיבואו צדיקים ויעבדו עבודה תמה ושלימה ע"י התורה והמצות. וע"י הגלות אשר נתפזרו ב"י בין האומות בכל ד' רוחות העולם ויעלו וידביקו כל חלקי הטוב וכל הנ"ק עד אשר יושלמו לתקן ולברר כל הנ"ק. ויקחו כל הטוב הצפון בהרע וישאבו הכל מכל המקורות. ויהיה תענוג גדול מאוד לשמו ית'. ואז יקבלו שכרם בדין חלף עבודתם ולפום צערא אגרא. אשר טרחו ויגעו א"ע להעלות הטוב מעמקי שאול אל רום הקדושה העליונה ולעשות ממנו כתר לראשו ית' ויתּ'. ולהיות תגין וכתרים על אותיות התורה ולהכניע השטן והרע ולבטל העוז והתוקף של התגברות החיצונים והשקר רק לדבק בהטוב וליתן תענוג לכל העולמות והנבראים. וזש"ה ועשיר יענה עזות ר"ל אשר יש בחי' עזות בעולם אשר צריך האדם להכניעו וישראל הם עזין שבאומות ר"ל שהם צריכין לבטל התוקף והעוז מן החיצונים וליקח מהם החיות. והכל ע"י מע"ט של האדם. וזהו שהשיב לו הש"י רב לך אל תוסף גו'. עלה ראש הפסגה. ר"ל הבט והסתכל בראש הפסגה היינו התבונן בראשי וכתרי האותיות ושא עיניך ימה וצפונה גו'. ר"ל הסתכל בכל הנ"ק ובכל חלקי הטוב והקדושה אשר הם נפזרים בכל ד' רוחות השמים. וראה בעיניך כי צריך הכל לעלות ע"י מעשה ב"א אשר ע"י עבודתם יפעלו זאת. ועי"כ תבין בעצמך כי לא תעבור את הירדן. ואז ודאי בעצמך לא תרצה לעבור ולבוא לא"י. כי ע"י ביאתך שמה יתבטל עבודה זו מב"א ויתבטל עיקר כוונת הבריאה אשר היה רק עבור תענוג זה. וצו את יהושע ר"ל שאתה א"א לך לבוא שמה. מחמת גודל קדושתך אשר הוא תמיד במילואו וטובו כי פני משה כפני חמה. ובביאתך שמה יתבטל הכל. ולא יהיה אז שום פגם וחסרון. ויתבטל התיקון

והבירור מהעולם. אבל צו את יהושע. כי הוא נמשל לסיהרא. כי פני יהושע כפני לבנה. והלבנה לפעמים היא במילואה ולפעמים היא בחסרונה. ואח"כ חוזרת ועולה. ומן הירידה תצמח ותגדל העליה אח"כ ונצמח מזה תענוג גדול ושיעשועים רבים. וכן ע"י שיהושע יעביר את העם לא"י. אז יהיה קיום לעבודת הש"י של הכנ"י. כי אף שלפעמים יחסרו אבל אח"כ ע"י עבודתם מעט מעט יעלו לרום המעלות ויכניעו את הרע. וישאבו ע"י העובדות שלהם ע"י התורה והמצות כל חלקי הטוב וכל הנ"ק בכ"מ שהם בד' כנפות הארץ ואז יגדל ויתרבה התענוג בכל העולמות ועי"ז יקבלו הצדיקים שפע רצון וברכה בדין. כמאחז"ל ע"פ שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה: דכל העולם כולו ניזון בצדקה. והם נוטלים בזרוע שכר טרחתם אשר עבדו הש"י בכל כוחם. ע"י שהי' להם עבודה גדולה להוציא יקר מזולל. לשבר ולהכניע כל מציאות הרע שיש באיזה מקום ולשאוב חלקי הקדושה ולדבק הכל אל מקור הטוב ושורש הקדושה. וכיה"ר שנזכה לזה ב"ב אמן: עוד בפסוק הנ"ל האי לאמר הוא מיותר לכאורה. הגם שדחז"ל בו איזה דרש. עכ"ז אענה גם אני חלקי ובשום שכל ולב לדעת. י"ל כי הנה כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר. ואחז"ל לא כשאני נכתב אני נקרא. נכתב בהוי"ה. ונקרא באדנ"י. רק לע"ל יקרא השם בכתיבתו וצריך להבין טעם הדברים. והוא כי שם הוי"ה ב"ה וב"ש מורה על שהוא ית' היה כל הויות וכל הנבראים הנמצאי' בהעולמות העליונים והתחתונים. אפילו הברואי' הנמצאים בעמקי שאול תחתית הכל הוא מאתו ית' שבראם והיוה אותם. והנה ידוע שבעוה"ז ישנו שליטת ואחיזת החיצונים והקליפות סביב רשעים יתהלכון. לבחי' הקדושה וכל עיקר עבודתינו עבודת ב"י הוא להרחיקם מהקדושה ולבערם מן העולם. והנה אם נקרא שם הוי"ה ב"ה בעולם הזה ככתיבתו המורה שהיוה כל ההויות בזה יותן חס ושלום כח להקליפות והחיצונים ר"ל. לאשר גם המה הויות ונבראים בעולם. לזאת נקרא בעוה"ז בשם אדנ"י המורה על שהוא ית' אדון כל ומלכותו בכל משלה. ועי"ז נכנעו וגם נעו הקליפות והחיצונים מפחד מלכותו ויראתו ית' אמנם לע"ל אשר האלילים כרות יכרתון ואת רוח הטומאה יעביר הש"י מן הארץ ברוח משפט וברוח בער. אז יקרא השם הוי"ה ב"ה ככתיבתו. ומשרע"ה היה רצונו ותשוקתו שיהיה אז בימיו ההזדככות הגדול הזה. היינו להעביר כל החיצונים והקליפות מן העולם והשם הוי"ה ב"ה יקרא ככתיבתו בעת ההוא בימיו. וזהו פי' ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. היינו שבעת ההוא בימיו יאמר השם הוי"ה ב"ה ככתיבתו וכיה"ר שנזכה לזה ב"ב ע"י משיח צדקנו שיבוא ב"ב אמן. והבן היטב:

שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלהיך ופירש"י ז"ל כאשר צוך במרה ששם נצטוו על שמירת שבת. ידוע דברי הזוה"ק מהו שבת שמא דקב"ה שמא דאיהו שלים מכל סיטרא. וכדי להבין זה צריך אני להאריך קצת. הנה כתיב ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנ' גו' ויביאה אל האדם ידוע ומפורס' שאדה"ר היה מובחר הבריאה יציר כפיו של הקב"ה וב"ש והוא היה הכולל לכל הקדושות וכל הנשמות ישראל וכל הסיטרא דקדושה היו נאחזים וכלולים בו ואדה"ר היה כלול מדכר ונוק' כי דו פרצופין נבראו. כי בכל דבר שבעולם צריך להמצא בו בחי' דכר ונוק'. ובפרט בעובד ה' צריך שימצא בו בחי' דכר ובחי' נוק' דהוא בחי' זכור ושמור. ר"ל משפיע ומקבל. ד"מ בחי' דכר הוא מה שדרכו להשפיע תמיד ע"י קדושתו וגודל הדביקות וטהרת המחשבה הוא משפיע תענוג רוחני באורות ועולמות ומדות עליונים. וגם יש אצלו בחי' נוק'. היינו שמקבל וממשיך שפע מעולמות העליונים לתחתונים ולכל הכנ"י כל מיני הצטרכותם. וכל מיני חסדים טובים כמו בני חיי ומזוני ורפואה וכדומה. כי אותו בחי' דכר מה שגורם שפע למעלה. אותו השפע נתהפך לזר"ע ונעשה בחי' דכר לנוק' להוליד פעם אחר מן המשכת חסד בעולם. דבכל עובדא פועל באותו זמן וג"כ לדורות ונתעורר אותו הפעולה ונולד ממנו שפע אחר בזמן אחר וזהו ויקח אחת מצלעותיו ר"ל חד מסטרוהי. היינו אותו הצד והבחי' של נוק' לקח מן האדם ויסגור בשר תחתנה ר"ל שנתן במקומה בחי' גשמית ר"ל שבזה הבחי' והצד של נוק' של הצדיק יהיה היכולת בידו לקבל שפע עליונה ולהמשיך ממעלה למטה כל מיני טובות אפילו בדברים גשמיים. וזהו ויבן את הצלע שהקב"ה עשה מבחי' נוק' זו בנין שלם וזהו שדחז"ל מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה מבאיש. ר"ל שבזה הבחי' של נוק' השרה הקב"ה בתוכו שכל גדול שיהיה הצדיק יכול לעבוד את הש"י אף בבחי' זו של מקבל. הגם שלכאורה עיקר הבריא' של האדם הוא כדי להשפיע נ"ר ותענוג למעלה ולא לקבל פרס. אבל יש שכל גדול ובינה יתירה בבחי' זו של נוק' אשר לפעמים צריך להיות בבחי' מקבל שנצמח מזה עבדות גדול לשמו ית' בהעולמות העליונים וזכה נעשה לו עזר היינו נעשה מהשפעה זו שהשפיע למעלה שהוא בחי' דכר עזר וסעד דעז"ר בהיפוך אתוון זר"ע. אור זרוע להצדיק דנעשה מהשפעה זו כאור זרוע. להוליד ממנו אח"כ שפע טוב למטה וע"י שנעשה ייחוד בין דכר לנוק' בא ישועה ועזר לעולם. ובאם ח"ו לא זכה למעלה זו אז כנגדו. היינו השפע של דכר עומד מנגד. ואינו בא לידי קירוב וייחוד להיות נצמח מזה איזה הולדה והמשכת שפע ועיקר הדבר הוא לחבר וליייחד הכל. וא"כ הצדיק צריך להמצא בו כל המדות וכל הדברים כלולים בו בחי' דכר שהוא רחמים. ובחי' נוקבא שהוא בחי' דין וגבור וזש"ה הכתוב ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות גו'. כי באמת גם בבחי' מר"ה שהוא נוק' וגבורה גם שם יש למצוא כח אלוהות ועבדות השם. אך א"א למשוך ולקבל משם השפעה מחמת עוצם הגבורות ומרירות הדינים. ולא יכלו לשתות כי מרים הם. וזה"ש ויורהו ה' עץ גו'. וימתקו המים. ר"ל שהקב"ה הראה להם עץ החיים האילנא דחיי שהוא האילן הק' שורש של הוי"ה. ושם באילן העליון נאחזים כל המדותוהם כלולים וקשורים באחדות גמור כ"א כלול מחבירו. וגם בבחי' גבורה נמצא חסד שהוא רחמים. ועי"ז יכולין להמתיק המים וימתקו הדינים ויתהפכו לרחמים וזהו שאחז"ל גדולים צדיקים שמהפכים מדה"ד למדה"ר ולכך שם נצטוו על שמירת שבת. דהנה גם בבחי' שבת יש דכר ונוק' זכור ושמור זכור הוא בחי' קדושה של שבת הנשפע מעולמות העליונים ביום שבת. ובא הארה יתירה ע"כ נפשות ישראל. ויש בחי' שמור מה שאדם ממשיך את השבת לימי החול. ומכין א"ע כל ימי החול על קדושת שבת. ושומר וממתין ומצפה ומייחל עליה. ועם הקדושה של שבת העבר נעשה כנוק' לימי החול ונצמח מזה דכר לקדושת שבת הבאה. וזהו בחי' זכור ושמור בדיבור א' נאמרו כי הצדיק עושה מזכור שמור ואח"כ משמור זכור שעושה מתוך ימי החול שבת ומהפך הכל ומייחד הכל. וזהו בחי' הוי"ה אלהי"ם. שהוא בחי' דכר ונוק'. וזהו מ"ש בזוה"ק שמא דאיהו שלים מכל סטרוהי ר"ל שבשבת נכלל כל הצדדים יחד וכל הבחי' של דכר ונוק' נשלמו. וזכור ושמור בדיבור אחד נאמרו. ונעשה יחוד גדול. וזש"ה שמור את יום השבת ר"ל שתראה לבוא לבחי' שמו"ר עם בחי' של דכר הבא מיום השבת ותראה לקדשו שתקדש א"ע בימי החול כשבת ותמשך מקדושת שבת לימי החול ומהכנת וקדושת של ימי החול תגדל אח"כ קדושת שבת הבאה וזהו תענוג גדול לפניו ית' כשאדם מייחד ומחבר הכל וזהו כאשר צוך ר"ל כאשר חיבר היוצר בתחילה בעת הבריאה של אדם שכלל בו כל הבחינות וגם בחי' נוק' עשה לו להיות לו לעזר ובשבת חוזרים כל הבחי' אף בחי' נוק' לכללות של אדם ונדבק בדכר ונשלם היחוד זש"ה ויביאה אל האדם ר"ל שבשבת בא לאדם בשלימות כי עולה ומתייחד הכל בנקודה פנימית כי יש עליות עולמות בשבת וזהו בחי' ה' אלהיך לייחד ולשלב הכל אלהי"ם בהוי"ה ולהמתיק הכל ולהתהפך לרחמים. וכיה"ר אמן: